

Jordisk indsats: Udvikling med Gud

Kirkernes rolle i udviklingsprogrammer er jomfruelig grund for forskningen. Men man kommer ikke uden om religion som afgørende faktor i Afrika - især ikke når det gælder AIDS.

Af Signe Kierkegaard Cain

»Afrika er notorisk religiøs.« Med de ord indleder Ezra Chitando seminaret Religion, Development and Health på Københavns Universitet. Han er teolog og professor på University of Zimbabwe og mener, at kirken er så afgørende en magtfaktor i Afrika og så stor en del af folks liv, at den må og skal inddrages i arbejdet med hiv/aids.

»Kirken er til stede i stort set alle afkroge af kontinentet - også på steder, hvor regeringen og de offentlige institutioner aldrig når ud. Den har fat i nærmest alle sociale grupper. Og så lytter folk til, hvad deres præst siger. Derfor er det afgørende, at kirken involverer sig i kampen mod hiv,« siger Ezra Chitando, da Weekendavisen møder ham.

Seminaret om krydsfeltet mellem religion, udvikling og sundhed er arrangeret af Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier og Institut for Antropologi på Københavns Universitet og Dansk Institut for Internationale Studier. Det er en del af en række på i alt fem seminarer om religion og udvikling. Med seminarrækken vil de to initiativtagere og arrangører, ph.d.-stipendiaterne Catrine Christiansen og Marie Juul Petersen, sparke gang i diskussionen om, hvornår og hvordan religion påvirker udførelsen af bistandsprogrammer og andet arbejde med samfundsudvikling i Den tredje Verden.

»Så det handler ikke om at afgøre, om religion hindrer eller styrker udvikling. Men vi oplever, at der er et fagligt hul her. Religionsforskere har ikke tradition for at beskæftige sig med udvikling og omvendt,« siger Catrine Christiansen, der i sit ph.d.-studie på Institut for Antropologi undersøger sammenhængen mellem kirker og udvikling i Uganda.

Catrine Christiansen ser flere tendenser, der gør det relevant at se nærmere på forbindelsen mellem religion og udviklingsbistand.

»Der er en vis desillusion i udviklingsbranchen, hvor man oplever, at alle de mange milliarder, vi har brugt på udvikling, ikke har skabt de ønskede resultater. Samtidig er der sket en udvikling af

modernitetsbegrebet, så man ikke længere nødvendigvis skal være sekulær for at være moderne. Man kan i højere grad kombinere det at være religiøs med det at være moderne,« siger Catrine Christiansen. Hun peger også på, at mange af de penge, der nu kommer fra USA til udviklingsprojekter i Afrika, har forbindelse til kirkelige samfund. En lovændring i USA i 2001 åbnede nemlig for, at religiøse organisationer kan søge offentlige, amerikanske midler.

Den zimbabweanske teolog Ezra Chitando er ikke alene inviteret som hovedtaler på seminaret i kraft af sin forskning. Han er også praktiker og træner gejstlige i, hvordan de forholder sig til hiv og aids og taler med hiv-smittede på en hensigtsmæssig måde. Som koordinator for The Ecumenical HIV and AIDS Initiative in Africa (EHAIA) står han for uddannelse af præster overalt i den engelsktalende del af Afrika. EHAIA er et program under World Council of Churches (WCC), der arbejder på at gøre kirker »aids-kompetente«.

»Da hiv/aids ramte Afrikas kyst i 1980'erne, reagerede religiøse ledere stærkt fordømmende, og det gør de stadig ofte. Vi har brug for, at de i stedet bidrager med positive budskaber, og vi arbejder på at ændre deres holdning, så de ikke møder hiv-smittede med skam og skyld. Med 'aids-kompetent', mener vi, at kirkerne bør reagere meningsfyldt på hiv/aids og aktivt bekæmpe sygdommen. Vores drøm er, at kirker på den måde kan være med til at transformere afrikanske samfund,« siger Ezra Chitando.

Når Afrikas religiøse ledere prædiker afholdenhed som det vigtigste våben mod hiv/aids, eller katolske biskopper taler imod brugen af kondomer, får man let den opfattelse, at kirken først og fremmest forværrer aids-epidemien og følgerne af den. Og da EHAIA blev startet i 2001, erkendte kirkerne da også i deres fælles udtalelse, at de bar en del af ansvaret for udbredelsen af hiv/aids. Det forsøger man nu at råde bod på. Men både som religionsforsker og praktiker oplever Ezra Chitando de forhindringer, der er i kirkens forhold til sygdommen.

»Dels er der den teologiske konservatisme, som gør, at kirkens folk fortolker verden ud fra traditionelle kategorier. Hiv/aids associeres med synd og skam, og kirken kæmper i høj grad med lukkethed i forhold til seksualitet, for eksempel med hensyn til homoseksualitet. Endelig er det en vigtig forhindring, at kristendom er en patriarkalsk religion. Hiv/aids rammer især kvinder og børn, og en patriarkalsk kirke ser det ikke altid som nødvendigt at forholde sig til sygdommen,« siger han.

Afrika er hårdt ramt af inkompetent ledelse, og det gælder også kirkerne, mener Ezra Chitando:

»Hvordan kan mandlige kirkelige ledere for eksempel tillade sig at bruge tid på at kritisere homoseksualitet, når kvinder og børn dør?« spørger han og understreger, at kampen mod hiv/aids ikke kan vindes uden visionære ledere.

»Vi har ikke set hverken religiøst eller politisk lederskab, der for alvor kan dæmme op for aids-epidemien. Når afrikanske ledere har chancen for at tale om hiv/aids, taler de i stedet om skaderne fra kolonitiden og skyder skylden på alle andre end sig selv. Historien om lederskab i Afrika er historien om forspildte chancer.«

Ezra Chitando mener, at der langt fra er forsket tilstrækkeligt i sammenhængen mellem religion og hiv/aids. Og hans praktiske erfaring stiller ham af og til i et akademisk dilemma:

»Min akademiske uddannelse byder mig at være neutral, men der er en grundlæggende konflikt mellem det akademiske ideal om neutralitet og virkeligheden. For hvor vover man at være neutral, når kvinder og børn bliver ofre for et gennempatriarkalsk samfund, og når så mange afrikanere dør, fordi de ikke har adgang til antiretroviral medicin?« spørger han.

Og virkeligheden er faktisk et af de stærkeste redskaber, når man skal ændre præsters syn på hiv/aids, fortæller Ezra Chitando. »På vores workshops for præster får vi hiv-smittede til at gå på talerstolen og fortælle deres historie. Og når de har talt, er der en fantastisk stilhed. Vi oplever ofte præster, der beder om tilgivelse, fordi de har behandlet hiv-smittede med foragt og udelukkelse.«

Ifølge tal fra UNAIDS døde tre fjerdedele af ofrene for aids i 2007 i Afrika syd for Sahara, og op mod 25 millioner mennesker i regionen har hiv eller aids. Så voldsom en epidemi udfordrer troen på Gud.

»For en kvinde, der altid har troet på Gud og været sin mand tro, er det meget svært at forstå, hvorfor netop hun får hiv,« siger Ezra Chitando. Han oplever, at folk stadig i høj grad ser sygdom i et spirituelt lys, men at de samtidig er blevet mere skeptiske over for kirkens forklaringer. »Hiv-æraen betyder ny dialog mellem præster og menighed om Guds ord i forhold til hiv,« siger han og fortæller om en præst, der sagde til en gruppe hiv-smittede kvinder, at de ikke behøvede at tage deres medicin, men skulle bede i stedet. De svarede ham, at det nok var bedre, at han i stedet bad for, at deres medicin virkede bedre!

Christian Lund er formand for Forskningsrådet for Samfund og Erhverv, der finansierer seminarrækken om religion og udvikling, og professor på Institut for Samfund og Globalisering på Roskilde Universitet. Også han mener, at vi ved for lidt om, hvordan religion spiller en rolle i forhold til udvikling.

»I efterkrigstiden og mange år frem blev der ikke lagt megen vægt på religion, når man talte om udvikling. I dag har vi en øget bevidsthed om, at både i Afrika og andre steder i verden former religion ikke kun folks indre liv, men også samfundslivet,« siger Christian Lund. Han understreger, at forskningen ikke bør skille religion ud som noget specielt. »Religion spiller bestemt en rolle, men det er en del af en meget bred vifte af samfundsaktiviteter. Det er blandt andet vigtigt at inddrage religion i udviklingsforskningen, fordi det ofte er uløseligt forbundet med politik og økonomi,« siger han.

På seminarerne om religion og udvikling oplever Catrine Christiansen og Marie Juul Petersen, at det er nogle meget grundlæggende spørgsmål, der bliver diskuteret.

»Feltet er stadig uudforsket, og vi er endnu ikke for alvor nået til at tale om konfrontationerne mellem religion og udvikling. Hvad sker der for eksempel for udviklingsarbejdet, når præster siger til hiv-smittede, at de ikke behøver at tage medicin, men kan nøjes med at bede? Og hvad betyder det, når sundhedsinformation bliver videregivet af præster? Det er nogle af de spørgsmål, man kunne tage fat på,« siger Catrine Christiansen

Næste seminar i rækken om udvikling og religion afholdes den 5. marts.

Mere information om seminarrækken på www.diis.dk/reldev.